

بررسی وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی

(مصوبات سفرهای استانی هیئت دولت)

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۲۹۲۵

فروردین‌ماه ۱۳۹۲

دفتر: مطالعات اقتصادی

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۵.....	۱. شناخت موضوع
۶.....	۲. انواع پایانه‌های صادراتی
۹.....	۳. فرآیند اجرایی نمودن مصوبات پایانه‌های صادراتی
۱۰.....	۴. وضعیت موجود
۲۶.....	۵. پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه
۲۹.....	۶. مشکلات و موانع پیش‌رو از دیدگاه بخش خصوصی
۳۰.....	جمع‌بندی و پیشنهادها
۳۱.....	منابع و مآخذ

بررسی وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی (مصوبات سفرهای استانی هیئت دولت)

چکیده

پایانه صادراتی یکی از مهمترین زیرساخت‌های تخصصی حمل‌ونقل صادراتی می‌باشد و با متمرکز نمودن خدمات صادراتی نظیر حمل‌ونقل، گمرک، بیمه، استاندارد و... و کاهش هزینه‌های پنهان فرآیند صادرات با هدف ایجاد مزیت رقابتی برای تولیدات داخلی ایجاد می‌گردند. پایانه‌های صادراتی جدیدترین مدل توسعه صادرات در کشور می‌باشد که از سال ۱۳۸۵ با حمایت از پایانه‌های صادراتی گل و گیاه آغاز گردید. در حال حاضر ۲۹ استان کشور دارای مصوبه هیئت دولت جهت احداث پایانه صادراتی می‌باشند که از این میان ۱۹ پایانه صادراتی دارای مجوز از سازمان توسعه تجارت بوده و تاکنون هیچ‌کدام به بهره‌برداری نهایی نرسیده است. تصویب مصوبات سفرهای استانی در هیئت دولت نشان از اهمیت و ضرورت ایجاد پایانه‌های صادراتی از دیدگاه بخش دولتی دارد.

شرایط موجود پایانه‌های صادراتی بیانگر اجرایی نشدن مصوبات سفرهای استانی و مصوبات هیئت دولت می‌باشد. بررسی صورت گرفته نشان داد که تغییر سیاست‌های حمایتی و عدم شفافیت رویه‌های حمایتی و به‌خصوص عدم اجرایی نشدن دستورالعمل‌های جاری از مهمترین عوامل ایجاد ناطمینانی در بخش خصوصی بوده است به‌گونه‌ای که بسیاری از پایانه‌های صادراتی از سوی بخش

خصوصی توانمند مورد استقبال قرار نگرفته است. ملی نبودن رویکرد جانمایی پایانه‌های صادراتی و آثار تحریم‌ها بر بخش صادرات کشور و ناآشنایی بخش خصوصی از دیگر مشکلات این حوزه می‌باشد.

در این گزارش سعی بر آن است که وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی تعیین و دلایل اجرایی نشدن مصوبات هیئت وزیران مورد بررسی قرار گرفته و راهکارهای مناسب برای رفع مشکلات موجود مرتفع شود.

مقدمه

برخی از تئوری‌های رشد اقتصادی از صادرات به‌عنوان موتور رشد اقتصادی یاد می‌کنند و در این میان صادرات غیرنفتی به‌دلیل قوی بودن پیوندهای پسین و پیشین با بخش‌های تولیدکننده، همواره اثر پایدارتری بر توسعه کشور داشته است. اهمیت صادرات و دسترسی به بازارهای گسترده خارجی به‌عنوان یکی از شروط لازم رشد بالا و پایدار اقتصادی کشورها، بر هیچ‌کس پوشیده نیست. عوامل مختلفی بر حجم صادرات کشورها تأثیرگذار می‌باشد که از میان آنها تسهیل تجاری بسیار حائز اهمیت می‌باشد. در این راستا دولت در قالب مصوبات سفرهای استانی هیئت دولت، پایانه‌های صادراتی را به‌عنوان جدیدترین مدل توسعه زیرساخت صادراتی مورد حمایت قرار داده است.

براساس مصوبات و دستورالعمل‌های موجود، پایانه‌های صادراتی توسط بخش خصوصی و با حمایت و نظارت دولت احداث می‌گردند. علیرغم حمایت‌های دولت و

وجود بیش از ۳۵ مصوبه سفرهای استانی در این خصوص متأسفانه پیشرفت این پایانه‌ها متناسب با میزان نیاز کشور و تعهدات دولت نبوده است، لذا در این گزارش سعی بر آن است که وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی تعیین و دلایل اجرایی نشدن مصوبات هیئت وزیران مورد نقد و بررسی قرار گیرد و راهکار مناسب معرفی و پیشنهاد شود.

طرح‌های زیربنایی به دلیل آثار بیرونی مثبت، همواره از توجیه اقتصادی بالایی برخوردار می‌باشند و به همین دلیل توسط دولت و یا با حمایت دولت اجرا می‌گردند. اثربخشی سیاست‌های حمایتی و تشویقی دولت ارتباط مستقیمی با نحوه شکل‌گیری انتظارات سرمایه‌گذاران بخش خصوصی دارد به گونه‌ای که می‌توان با سوبسید کمتر اما مطمئن‌تر و شفاف‌تر اثربخشی بیشتری را مشاهده کرد.

وجود قوانین روشن و شفاف در مورد حمایت‌ها و نحوه پرداخت آنها می‌تواند نقش بسزایی در رسیدن به اهداف مورد نظر داشته باشد. با توجه به سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی و ضرورت کاهش تصدیگری دولت در اقتصاد و زمینه‌سازی برای حضور بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد، ایجاد و توسعه پایانه‌های صادراتی در کشور برعهده بخش غیردولتی بوده و نقش دولت صرفاً حمایتی - نظارتی بوده و در این خصوص شیوه‌های متفاوتی برای حمایت از بخش غیردولتی در حوزه پایانه‌سازی به کار گرفته شده است. میزان و شیوه حمایت‌ها در مصوبات سفرهای استانی، مصوبات شورای عالی صادرات غیرنفتی، دستورالعمل‌های حمایت از ایجاد و توسعه پایانه‌های صادراتی در سازمان توسعه

تجارت ایران و نحوه اجرای آنها با ایجاد نااطمینانی، مشکلات فراوانی را پیش روی سرمایه‌گذاران قرار داده که نتیجه آن انبوهی از مصوبات سفرهای استانی بلا تکلیف و ناتمام می‌باشد.

در این گزارش وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی، مشکلات پیش روی سرمایه‌گذاران بررسی می‌گردد. بررسی قوانین موجود در این حوزه از اهداف اصلی تحقیق می‌باشد. این موضوع با توجه به اهمیت شکل‌گیری انتظارات در تصمیم‌گیری بخش خصوصی و جدید بودن موضع پایانه‌های صادراتی در کشور و ناآشنایی سرمایه‌گذاران از اهمیت حیاتی برخوردار می‌باشد.

علیرغم اینکه حمایت‌های صادراتی از قبیل ایجاد و توسعه پایانه‌های صادراتی، ایجاد سفرهای منظم دریایی و هوایی و جوایز صادراتی.... صورت می‌گیرد اما به دلیل پراکندگی و نبود قوانین شفاف، اثر چندانی بر تصمیم‌گیری بخش خصوصی نداشته و بعضاً سبب ایجاد نااطمینانی می‌گردد.

در این گزارش سعی بر آن است که وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی تعیین و مشکلات اجرایی نشدن قوانین و مصوبات هیئت وزیران مورد نقد و بررسی قرار گیرد و به سؤالات زیر پاسخ داده شود.

۱. وضعیت موجود و پیشرفت فیزیکی پایانه‌های صادراتی کشور چگونه است؟
۲. آیا قوانین و دستورالعمل‌های موجود کارآیی لازم را داشته و پاسخگوی نیاز بخش خصوصی و ایجاد تعامل شفاف دولت و بخش خصوصی بوده است؟
۳. آیا عملکرد دولت متناسب با اهداف مورد نظر و تعهدات دولت بوده است؟

۱. شناخت موضوع

پایانه صادراتی آخرین محل ساماندهی نهایی کالاهای صادراتی (بسته‌بندی، توزیع و صادرات) و متمرکز نمودن خدمات مورد نیاز صادرکنندگان می‌باشد و امکانات، تأسیسات و تجهیزات لازم برای تسهیل و تسریع در امر صادرات را به‌طور متمرکز و یکپارچه فراهم می‌کند. هدف از ایجاد پایانه صادراتی نظم و هماهنگی و ایجاد ارتباط تنگاتنگ بین نظام‌های تولید، توزیع و صادرات می‌باشد و کاهش هزینه حمل و ایجاد مزیت رقابتی برای تولیدات داخلی را در پی خواهد داشت. نظام‌های ناهماهنگ تولید با صادرات و یا نظام صادرات ناهماهنگ و بی‌ارتباط با نظام تولید، تنها با برخورداری از یک نظام توزیع مطلوب به هماهنگی و نظم و ساماندهی می‌رسند. اهداف متفاوت و تعاریف مختلفی برای پایانه‌های صادراتی ارائه گردیده است از جمله:

- پایانه صادراتی مکانی جهت ساماندهی و هدایت خوشه‌های صادراتی به‌سوی صادرات می‌باشد.
- پایانه صادراتی یک سایت مرکزی با هدف پردازش نهایی محصول و صادراتی نمودن تولیدات می‌باشد.
- پایانه صادراتی محل تلاقی عرضه و تقاضای بازار کالاهای صادراتی می‌باشد.
- پایانه صادراتی باعث تنظیم قیمت بازار داخلی کالای صادراتی با قیمت بازارهای بین‌المللی (هدف صادراتی) از طریق سالن حراج الکترونیکی می‌شود.
- پایانه صادراتی بزرگ‌ترین واسطه بازار عرضه و تقاضای کالاهای صادراتی می‌باشد.

- پایانه صادراتی محلی جهت ارائه خدمات لازم به صادرکنندگان جهت تسریع در فرآیند صادرات می‌باشد.
 - پایانه صادراتی با شفاف‌سازی و تمرکز کلیه فعالیت‌ها و خدمات قابل ارائه مربوط به صادرات کالا در یک مکان، اهرم سیاست‌گذاری و هدمند کردن یارانه‌های صادراتی می‌باشد.
 - پایانه صادراتی به‌عنوان زیرساخت صادراتی باعث گسترش توان بازرگانی خارجی کشور خواهد شد.
- پایانه صادراتی با کاهش زمان در فرآیند صادرات، حذف واسطه‌های غیرلازم، بازاریابی متمرکز، مدیریت بازار، کمک به برندسازی و حفظ سهم بازار برای محصولات داخلی در بازارهای جهانی موجب کاهش قیمت تمام شده محصول در بازارهای هدف و آشکار شدن مزیت‌های تولیدی کشور می‌شود.

۲. انواع پایانه‌های صادراتی

پایانه‌های صادراتی با توجه به اهداف و عملکرد پایانه و کالاهای صادراتی مورد پوشش و خدمات قابل ارائه به صادرکنندگان به دو دسته کلی تقسیم‌بندی می‌شوند:

۲-۱. پایانه صادراتی عام

پایانه‌های صادراتی عام خدمات عمومی مورد نیاز صادرات را ارائه می‌نماید. اگرچه پوشش کلیه محصولات تولیدی و صادراتی در عمل غیرممکن می‌باشد اما در تعیین

کاربری‌های مورد نیاز و بخش‌های یک پایانه صادراتی عام، سعی در پوشش حداکثری کالاهای صادراتی کشور می‌باشد.

۲-۲. پایانه صادراتی تخصصی

پایانه‌های صادراتی تخصصی مانند پایانه‌های محصولات کشاورزی، پایانه‌های گل و گیاه، خدمات لازم و تخصصی صادرکنندگان یک یا چند محصول مشابه و خاص (یک گروه کالایی) را ارائه می‌نمایند.

در پایانه‌های تخصصی به‌علت تمرکز بر روی محصولات خاص، خدمات مناسب‌تری برای نگهداری، بسته‌بندی، استانداردسازی، بازاریابی، معامله و صادرات یک محصول یا خانواده‌ای از محصولات ارائه می‌شود و می‌توان ابزارهای متناسب با محصول برای انجام معاملات کالاها فراهم کرد و سالن‌های مزایده و امکانات مربوطه را برای محصول مورد نظر ایجاد نمود. در پایانه‌های تخصصی می‌توان با ارائه فضاهای نمایشگاهی و برپایی نمایشگاه‌های تخصصی ضمن ایجاد زمینه حضور بازرگانان و تولیدکنندگان خارجی در بازار داخل، به ارتقای توان فنی و صادراتی تولیدکنندگان و صادرکنندگان داخلی نیز کمک نمود.

از آنجا که پایانه‌های صادراتی عام کلیه کالاهای صادراتی یک کشور را پوشش داده و خدمات عمومی را برای تمام کالاهای صادراتی ارائه می‌نمایند، مرزهای خروجی کشور مناسب‌ترین مکان جهت احداث پایانه‌های صادراتی عام بوده و نقاط نزدیک فرودگاه‌های بین‌المللی مستعد احداث پایانه‌های صادراتی تخصصی کشور می‌باشند.

پایانه‌های صادراتی بسته به نوع پایانه، خدمات مورد نیاز صادرکنندگان را ارائه می‌دهند. خدمات عمومی قابل ارائه در پایانه‌های صادراتی شامل موارد زیر می‌باشند:

- امکانات مناسب جهت استقرار دفاتر سازمان‌های مرتبط از قبیل: گمرک، بانک، استاندارد، قرنطینه،

- شرکت‌های حمل‌ونقل، اتاق بازرگانی، شرکت‌های بیمه و...

- تخلیه، بارگیری و حمل‌ونقل کالا،

- ارائه خدمات رفاهی و بهداشتی،

- نمایش و عرضه محصولات،

- بسته‌بندی کالاهای صادراتی.

- نگهداری کالاهای فاسدشدنی

علیرغم اهداف مشترک در تمامی پایانه‌های صادراتی، به دلیل تفاوت زیرساخت‌های نهادی و قانونی هر کشور و نیاز به دخالت در تولید جهت صادراتی نمودن محصول، مدل مشترک با فاکتورهای معلوم و مشخص برای تمامی پایانه‌های صادراتی وجود نداشته و قابل ارائه نمی‌باشد. بی‌شک مدل پایانه صادراتی محصولات کشاورزی متفاوت از فرآورده‌های نفتی و پتروشیمی خواهد بود، لذا فاکتورهای لازم تمام پایانه‌های صادراتی کشور با توجه به زیرساخت‌های قانونی موجود تعریف گردیده و مطالعات لازم جهت ارائه مدل تعدیل شده و تعیین فاکتورهای کافی به صورت جداگانه برای هر پایانه صورت می‌گیرد.

۳. فرآیند اجرایی نمودن مصوبات پایانه‌های صادراتی

سازمان توسعه تجارت ایران متولی برنامه‌ریزی، مکان‌یابی، احداث و نظارت بر عملکرد پایانه‌های صادراتی کشور می‌باشد و حمایت‌های دولت از متقاضیان ایجاد و توسعه پایانه‌های صادراتی در کشور در قالب «دستورالعمل حمایت از ایجاد و توسعه پایانه‌های صادراتی کشور» صورت می‌گیرد. براساس ماده (۳) دستورالعمل مذکور متقاضیان سرمایه‌گذاری برای احداث پایانه صادراتی لازم است تا شرایط زیر را داشته باشند:

۱. ۱۰۰ درصد سهام شرکت متعلق به بخش خصوصی یا تعاونی باشد.

۲. تقاضای اولیه ایشان در کارگروه توسعه صادرات غیرنفتی استان مورد تأیید قرار گرفته باشد.

۳. طرح توجیهی فنی و مالی و فهرست خدمات قابل ارائه به صادرکنندگان به تأیید سازمان توسعه تجارت ایران رسیده باشد.

براساس دستورالعمل حمایت از ایجاد پایانه صادراتی کشور حمایت دولتی و پرداخت یارانه صادراتی منوط به اخذ مجوز از سازمان توسعه تجارت بوده و مجوز یک‌ساله در زمینه فعالیت برای احداث پایانه صادراتی صادر گردیده و براساس جدول زمانبندی اجرای طرح مورد بازدید قرار گرفته و در صورت پیشرفت طرح مجوز صادر شده تمدید می‌شود.

روند اجرایی پایانه‌های صادراتی کشور دربرگیرنده چهار مرحله اصلی

می‌باشد:

الف) تصویب پیشنهاد اولیه طرح در سفرهای استانی هیئت دولت،
 ب) تأیید صلاحیت متقاضیان در کارگروه توسعه صادرات استان و معرفی به سازمان توسعه تجارت،
 ج) بررسی طرح توجیهی و کلیه مدارک لازم جهت صدور مجوز در سازمان توسعه تجارت ایران.
 در این میان نقش نظارتی مجلس در پایانه‌های صادراتی محدود به پیگیری صدور مجوز و درخواست گزارش‌های موردی بوده است و در حال حاضر گزارش وضعیت موجود به صورت منظم جهت ارزیابی عملکرد در دست نیست.

۴. وضعیت موجود

در راستای اصل چهل و چهارم قانون اساسی و براساس مصوبات و دستورالعمل‌های موجود، بخش خصوصی متولی احداث پایانه‌های صادراتی در کشور می‌باشد و نقش دولت در این خصوص صرفاً حمایتی - نظارتی بوده است، لذا در این بخش با هدف ارزیابی عملکرد دولت، وضعیت موجود در سه بخش زیرساخت‌های قانونی، پیشرفت طرح و میزان حمایت‌های دولتی صورت می‌گیرد.

۴-۱. بررسی مصوبات، دستورالعمل‌ها و مجوزها

زیرساخت‌های قانونی مناسب از مهمترین مراحل تدوین فرآیند اجرایی و حمایتی - نظارتی دولت جهت ایجاد اطمینان در بخش خصوصی می‌باشد.

۱-۱-۴. پایانه‌های صادراتی دارای مصوبه سفرهای استانی هیئت دولت

در حال حاضر ۲۹ استان کشور دارای مصوبات سفرهای استانی جهت احداث پایانه صادراتی می‌باشند و بیانگر عزم دولت در تحقق شعار «هر استان یک پایانه» می‌باشد. به دلیل تعدد پایانه‌های هم‌موضوع در استان‌های هم‌جوار و نبود فرآنگری در جانمایی این پایانه‌ها، در عمل بسیاری از این مصوبات بدون نتیجه عملیاتی باقی مانده است به گونه‌ای که تنها ۵۴ درصد از این مصوبات دارای مجوز از سازمان توسعه تجارت می‌باشند. راهکارهایی نظیر تجمیع مصوبات هم‌موضوع در استان‌های هم‌جوار برای رفع این مشکل در سازمان توسعه تجارت در دست تهیه می‌باشد. پراکندگی و آمایش پایانه‌های صادراتی در برآورده نمودن اهداف ملی در ایجاد و توسعه این پایانه‌ها نقشی تعیین‌کننده دارد و لازم است با شناخت کامل از وضعیت موجود صادرات و زیرساخت‌های حمل‌ونقل کشور مورد مطالعه قرار گیرند.

۱-۲-۴. پایانه‌های صادراتی دارای مجوز احداث از سازمان توسعه تجارت

در حال حاضر ۲۶ پایانه صادراتی از سازمان توسعه تجارت مجوز احداث دریافت نموده‌اند که بسیاری از این طرح‌ها عملاً متوقف شده‌اند. اطلاعات پایانه‌های صادراتی دارای مجوز و دارای پیشرفت در جدول ۱ آمده است. لازم به ذکر است که اطلاعات به دست آمده از روی طرح‌های توجیهی طرح بوده و با توجه به گذشت زمان لازم است مورد بازبینی قرار گیرد و در حال حاضر رویه‌ای برای بازدید دوره‌ای و تجدید ارزیابی این طرح‌ها وجود ندارد.

جدول ۱. پایانه‌های صادراتی دارای مجوز از سازمان توسعه تجارت

ردیف	پایانه	استان	مجری طرح	کل هزینه طرح (میلیارد ریال)	مساحت پایانه (هکتار)
۱	گل و گیاه تهران	تهران	شرکت پایاگل	۳۰۰	۱۱
۲	گل و گیاه محلات	مرکزی	تعاونی گل و گیاه محلات	۵۹	۴
۳	گل و گیاه دزفول	خوزستان	تعاونی گل و گیاه دزفول	۸۰	۳
۴	گل و گیاه تنکابن	مازندران	آینده‌سازان بهشت پارس	۴۰۰	۱۰
۵	گل و گیاه اصفهان	اصفهان	همسو ایرانیان	۲۲۶	۱۲
۶	پایانه عام دوغارون	خراسان رضوی	مجتمع پایانه‌های پایبار	۴۰۰	۳۰
۷	فرآورده‌های نفتی	هرمزگان	صندوق توسعه صادرات فرآورده‌های نفتی	۱۵۰	۱۰
۸	محصولات کشاورزی	فارس	اندیشه نوین اقتصادی پیشگام	۳۸۰	۲۲
۹	مصالح ساختمانی	خوزستان	احداث صنعت	۱۵۴	۹
۱۰	محصولات کشاورزی	سمنان	دشت آفتاب	۹۰	۲۵

جدول ۲. سایر پایانه‌های صادراتی دارای مجوز

استان	پایانه صادراتی	استان	پایانه صادراتی
مازندران	محصولات کشاورزی	استان‌های زنجان (شوش)	محصولات کشاورزی
گیلان	محصولات کشاورزی	خوزستان	محصولات کشاورزی
آذربایجان غربی	محصولات کشاورزی	مازندران (تنکابن)	محصولات کشاورزی
سیستان و بلوچستان	پایانه صادراتی عام	آذربایجان شرقی (سهلان)	پایانه‌های صادراتی عام
همدان	محصولات کشاورزی	خراسان شمالی	محصولات کشاورزی
قزوین	پایانه صادراتی عام	خراسان جنوبی	پایانه صادراتی سنگ
خراسان رضوی	محصولات کشاورزی	خراسان رضوی	پایانه صادراتی عام
کرمانشاه	پایانه صادراتی عام	لرستان	پایانه صادراتی سنگ

۲-۴. پیشرفت فیزیکی پایانه‌های صادراتی کشور

براساس روند مصوب جهت بررسی و اخذ مجوز در سازمان توسعه تجارت، لازم است متقاضیان پیش از اخذ مجوز از سوی سازمان برنامه عملیاتی و طرح توجیهی فنی - اقتصادی را ارائه نمایند. ارائه زمانبندی عملیاتی از الزامات بوده و کلیه پایانه‌های صادراتی دارای مجوز از زمانبندی اولیه برخوردار می‌باشند اما با توجه به تأخیر به وجود آمده در روند اجرایی نمودن این طرح‌های ملی هیچ‌کدام از پایانه‌های کشور براساس برنامه زمانبندی شده اجرایی نگردیده است و در حال حاضر شاخصی جهت نظارت بر زمانبندی اجرای این طرح‌ها وجود ندارد، لذا در این بخش صرفاً به بررسی آخرین وضعیت پروژه‌ها پرداخته و عملاً امکان امتیازدهی به

پیشرفت طرح‌ها میسر نمی‌باشد.

۳-۴. پایانه‌های صادراتی پیشرو

پایانه صادراتی با هدف تمرکز بخشیدن، کاهش زمان و هزینه‌های پنهان فرآیند، احداث می‌گردد. لذا در محصولات فسادپذیر تأثیر بسزایی بر صادرات خواهند داشت. بر این اساس پایانه‌های گل و گیاه جزء اولین پایانه‌هایی هستند که در کشور مورد حمایت قرار گرفته‌اند و بیشترین پیشرفت فیزیکی را نیز دارا می‌باشند.

۱-۳-۴. پایانه صادراتی تنکابن

شرکت بازرگانی صنعتی آینده‌سازان بهشت پارس (سهامی عام) دارای ۴۰۰ میلیون سهم بی‌نام با سرمایه‌ای بالغ بر ۴۰۰ میلیارد ریال در اواخر سال ۱۳۸۳ تأسیس گردید. هدف اصلی این شرکت ایجاد مجموعه منسجم پایانه صادراتی گل و گیاه و محصولات کشاورزی بوده و در زمینی به مساحت ۳۲/۵ هکتار در حال اجراست. فاز یک پایانه صادراتی گل و گیاه، گیاهان دارویی، محصولات کشاورزی و خدمات وابسته، در شمال کشور در زمینی به مساحت حدود ۱۰ هکتار و با مصوبه بند «ج» شماره ۳۶۳۷۱/۱۲۴۶۸ مورخ ۱۳۸۵/۱۰/۲ هیئت محترم دولت در سفر اول استانی ریاست محترم جمهوری در حال احداث می‌باشد. فاز دوم این پروژه نیز در زمینی به مساحت ۲۵/۷ هکتار با ۱۰ درصد پیشرفت فیزیکی در حال احداث می‌باشد.

این مجموعه شامل امکانات اداری، بازار خرید و فروش، سالن بورس و حراج، ۱۸۴ دفتر V.I.P نمایشگاه‌های شیشه‌ای و دائمی، فضاهای آموزشی و تحقیقاتی،

آزمایشگاه مجهز و مدرن ۹ سالنه، قرنطینه گل و گیاه، کنترل کیفی، سالن بسته‌بندی، تخلیه و بارگیری، امکانات رفاهی و همچنین دفاتر ادارات دولتی شامل بانک، گمرک، قرنطینه، استاندارد، بهداشت، دامپزشکی، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و مؤسسه بذر و نهال می‌باشد.

فاز یک پروژه بهشت پارس شامل ۳۶ هزار مترمربع بنا در سه طبقه در عباس‌آباد تنکابن است که شامل:

۱. شعبه بزرگ بانک،

۲. دانشگاه غیرانتفاعی بهشت پارس،

۳. ساختمان اداری،

۴. تالار بورس،

۵. فضای بارگیری و بسته‌بندی،

۶. ۱۸۲ دفتر تخصصی،

۷. ساختمان اداری نهادهای دولتی،

۸. سردخانه،

۹. دو باب رستوران مجهز،

۱۰. دو سردخانه بالا و زیر صفر درجه،

۱۱. پمپ بنزین و گازوئیل،

۱۲. آزمایشگاه‌های مجهز.

احداث میدان میوه و تره‌بار نوشهر نیز از سایر طرح‌های در دست اجرای

شرکت می‌باشد.

پایانه صادراتی تنکابن توسط شرکت آینده‌سازان بهشت پارس در حال احداث می‌باشد و در حال حاضر بیشترین کمک‌های نقدی را از سازمان توسعه تجارت دریافت کرده است. این پایانه به‌عنوان اولین پایانه صادراتی در پاییز ۱۳۹۱ وارد فرابورس شد و در صورت بهره‌برداری می‌تواند الگوی مناسبی برای پایانه‌سازان کشور باشد.

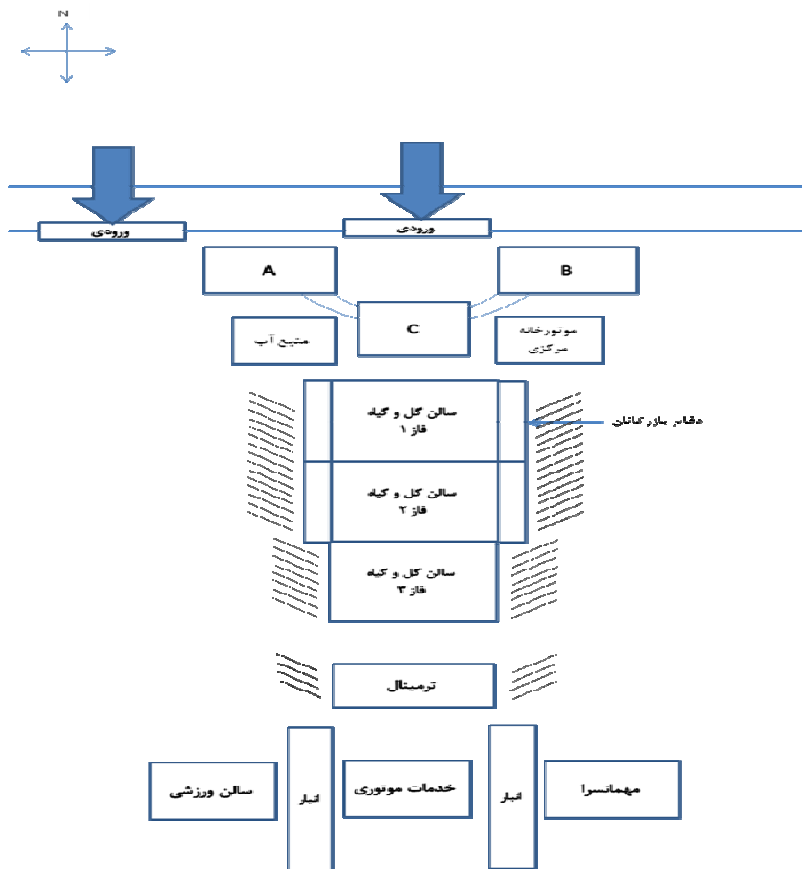
براساس دستورالعمل حمایت از پایانه‌های صادراتی، سقف حمایتی دولت در قالب یارانه و کمک بلاعوض ۳۰ میلیارد ریال تعیین گردیده است. پایانه صادراتی گل و گیاه تنکابن تنها پایانه صادراتی کشور می‌باشد که این سقف حمایتی را دریافت کرده است.

۲-۳-۴. پایانه صادراتی گل و گیاه تهران

پایانه بین‌المللی گل و گیاه تهران (احمدآباد مستوفی) اولین پایانه گل و گیاه کشور می‌باشد که پیش از شروع روند مصوبات سفرهای استانی مورد حمایت دولت قرار گرفت و پس از آن نیز ضرورت احداث این پایانه براساس مصوبه شماره ۹۶۲۸۰/۳۶۰۲۲ مورخ ۱۳۸۵/۸/۱۳ مجدداً در قالب مصوبات سفرهای استانی مورد تأکید قرار گرفته است. این مجموعه دارای پنج ساختمان اداری و شامل بلوک‌های A, B, C, ساختمان موتورخانه و ساختمان منبع آب می‌باشد. بلوک C همان تالار مزایده بوده که قلب مجموعه نام دارد و ظرفیت ۳۰۰ نفر را داراست. همچنین سه سالن گل و گیاه در سه فاز در نظر گرفته شده است. پارکینگ مجموعه در زیر این سالن‌ها طراحی شده‌اند.

شمای کلی پایانه صادراتی گل و گیاه احمدآباد مستوفی

ساختمان‌های اداری A, B در دو طبقه طراحی شده‌اند و شامل دفاتر مدیریت، معاونت‌ها، امور صادرات (قرنطینه، گمرک و بازرسی)، امور برنامه‌ریزی، حسابداری، تدارکات، روابط عمومی، مخابرات و ارتباطات، حمل‌ونقل، اتاق کنفرانس، دفتر

استاندارد، دفتر نماینده وزارت کشاورزی (قرنطینه نباتی)، دفتر هواپیمایی، باجه پست و شعب بانک خواهد بود.

ساختمان تالار مزایده - C در سه طبقه شامل تالار مزایده، فضاهای انتظار، فضاهای آزمایشگاهی، آموزشی و رستوران کارکنان و مراجعین طراحی شده است. طرح سالن آمفی‌تئاتر مزایده از پایانه‌های اصلی کشور هلند الگوبرداری شده است و کلیه امور خرید و فروش گل و گیاه در این تالار به صورت مزایده و کاملاً رایانه‌ای انجام می‌شود. در زیر سالن تالار، سخت افزارها و رایانه‌ها قرار خواهند گرفت.

سالن‌های گل و گیاه در دو طبقه طراحی شده‌اند. طبقه زیرین سالن‌ها جهت پارک حدود ۱۰۰۰ دستگاه اتومبیل و آشپزخانه مرکزی و فضاهای شستشوی وسایل پایانه در نظر گرفته شده است. همچنین تعداد ۶۰۰ واحد پارکینگ سواری در فضای آزاد پیش‌بینی شده است. در طبقه همکف سالن‌های گل و گیاه برای ورود و تخلیه محصولات، ارزیابی، تفکیک، نگهداری موقت و آماده‌سازی نهایی در تالار مزایده طراحی شده‌اند. در دو طرف سالن‌ها، سکوه‌های تخلیه و بارگیری قرار می‌گیرند. همچنین در بخشی از طبقه همکف سالن‌ها فروشگاه بزرگی جهت فروش کلیه وسایل مربوط به تولید، پرورش و نگهداری گل و گیاه در نظر گرفته شده است. دفاتر بازرگانان و صادرکنندگان، ساختمان‌های رفاهی نیز در این پایانه لحاظ گردیده است. مدیریت پایانه صادراتی مذکور در نامه‌ای مشکلات پیش روی شرکت مذکور را مستقیماً به مرکز ارائه نموده است و درحال پیگیری تعهدات دولت درخصوص پرداخت یارانه می‌باشند.

۳-۴. پایانه گل و گیاه و میوه و تره‌بار اصفهان

احداث پایانه صادراتی اصفهان براساس مصوبه شماره ۴۱۶۶۳/۳۷۴۸۵ مورخ ۱۳۸۶/۳/۲۰ سفرهای استانی مورد حمایت قرار گرفته است. پایانه مذکور مشتمل بر سه بخش مجزا می‌باشد. یک کارگو^۱ حمل بار در فرودگاه شهید بهشتی اصفهان هسته مرکزی پایانه را تشکیل داده و دو طرح مکمل جمع‌آوری و سورت و بسته‌بندی صادراتی گل و گیاه و میوه و تره‌بار برای تغذیه این پایانه در نظر گرفته شده است. کارگوه‌ها مجموعه‌های کوچکی می‌باشند که در فرودگاه‌ها و با هدف بسته‌بندی، تفکیک و انبارش بارهای صادراتی، وارداتی و ترانزیت احداث می‌شوند و مدت زمان نگهداری کالاها و تبدیل محصولات در سطح حداقلی می‌باشد. مساحت این کارگو ۸۷۵۰ مترمربع و مرسولات قابل حمل از آن شامل گل، میوه و سبزی، حیوانات زنده، مواد پرخاطر، محموله‌های با ابعاد غیرمعمول، حمل و نقل فوری محموله‌های کوچک (بافت‌های زنده و....) می‌باشند.

مدل ارائه شده برای این کارگو شامل اجزای زیر می‌باشد:

- محوطه ایستگاه هواپیما و تخلیه بار
- ساختمان انبار نگهداری کالای وارداتی
- محوطه انبار نگهداری کالاهای بزرگ و غیرمعمول
- ساختمان انبار نگهداری کالای صادراتی
- انبارهای سرد (زیر صفر- بالای صفر)
- محوطه قرنطینه نباتی و حیوانات
- ساختمان گمرک و قسمت اداری مربوطه

- ساختمان اداری ترمینال
- بانک
- محوطه ضدعفونی و دفع حشرات کالاهای وارداتی
- اتاق نگهداری کالاهای گرانبها
- محل نگهداری حیوانات
- محل نگهداری مرسوله‌های پستی
- ساختمان پست
- سرویس‌های بهداشتی
- پارکینگ خودروهای سواری
- پارکینگ کامیون‌ها
- ساختمان آژانس‌های باربری زمینی
- بوفه و نمازخانه
- استراحتگاه رانندگان کامیون
- اتاق ارتباطات اینترنتی
- تماس تلفنی خارجی
- سالن بسته‌بندی، پالت‌بندی، برچسب‌زنی
- محل نگهداری پانل‌ها و تریلرهای باربر
- محل نگهداری ماشین‌آلات
- انبار کالای پلمپ شده صادراتی
- اتاق کنترل سالن‌ها و امنیت محوطه
- آتش‌نشانی

۴-۳-۴. پایانه صادراتی محصولات کشاورزی استان فارس

پایانه صادراتی استان فارس در زمینی به مساحت ۲۲ هکتار با سرمایه‌گذاری ۳۸۰ میلیارد ریال طی سه سال احداث می‌گردد. کاربری‌های موجود در این پایانه به ۶ دسته تقسیم گردیده است:

۱. کاربری اصلی،
۲. کاربری خدماتی و پشتیبانی،
۳. کاربری رفاهی و تفریحی،
۴. کاربری فضای سبز،
۵. کاربری شبکه ارتباطی،
۶. کاربری الکترونیکی.

کاربری‌های اصلی مجموعه عبارت است از سالن بورس، ترمینال حمل‌ونقل و واحدهای تجاری می‌باشد.

کاربری‌های خدماتی و پشتیبانی؛ فضاهایی را دربر می‌گیرند که فعالیت‌های اصلی را تکمیل و تسریع می‌نمایند.

- فضاهای اداری و خدماتی از قبیل ستاد اداری، مراکز پست، بانک و...

- انبار سرپوشیده و روباز، باسکول، سردخانه، رستوران و فضاهای فرهنگی و

مذهبی، آتش‌نشانی، پلیس، پمپ بنزین و گازوئیل در این پایانه لحاظ گردیده است.

۴-۳-۵. پایانه گل و گیاه محلات

پایانه گل و گیاه محلات که در قطعه زمینی به وسعت ۳/۷ هکتار در دست احداث می‌باشد، سایتی است مشتمل بر چندین ساختمان و یک سالن نمایش گل که با مصالح سبک ساخته شده و بخش‌های مختلف آن به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول ۳. اجزای پایانه گل و گیاه محلات

ردیف	اجزای پایانه	توضیحات
۱	ساختمان اداری	شامل دو ساختمان کنار هم که با انجام عملیات سازه‌ای به یکدیگر متصل خواهند شد
۲	ساختمان سرایداری	در یک طبقه با مساحت حدود ۱۱۰ مترمربع
۳	ساختمان آب‌نما	این ساختمان به صورت حجمی ساخته شده و در مرحله بهره‌برداری می‌باشد
۴	سرویس‌های بهداشتی	به مساحت ۵۶ مترمربع
۵	ساختمان انبار	با حدود ۱۵۰ مترمربع است و شامل دیوار باربر و سقف شیبدار
۶	سالن فروش بهار گل	به صورت فریم از لوله گالوانیزه و نایلون در سطح آن به صورت طاق قوسی است
۷	اتاق برق	به مساحت ۴ مترمربع سقف شیبدار و دیوارهای باربر
۸	فضای سبز	شامل درختان دائمی و چمن
۹	محوطه‌سازی و حصارکشی	محوطه‌سازی به صورت آسفالت، شن‌ریزی و جدول‌گذاری جلوی ساختمان بوده و حصارکشی شامل دیوار به ارتفاع ۱/۲۰ متر می‌باشد
۱۰	جاده منتهی به سایت	جاده‌ای به صورت بلوار دوخطه به مکان پایانه احداث گردیده است

مأخذ: سازمان توسعه تجارت ایران.

جمع کل هزینه‌های انجام شده در امر احداث پایانه محلات، به طور متوسط و

متناسب با تقویم پیشرفت‌ها مبلغ ۴,۳۵۰ میلیون ریال برآورد شده است.

۶-۳-۴. پایانه صادراتی بندر امام خمینی (ره)

مکان‌یابی مناسب از مهمترین عوامل موفقیت یک پایانه صادراتی در توسعه صادرات می‌باشد. بنادر کشور با توجه به فراهم بودن زیرساخت‌های لازم، از پتانسیل بالایی جهت احداث پایانه‌های صادراتی برخوردار می‌باشند. بررسی پایانه‌های صادراتی در سایر کشورها بیانگر اهمیت دسترسی به شبکه‌های حمل‌ونقل و به‌ویژه حمل‌ونقل دریایی می‌باشد. علاوه بر این دسترسی آسان به شبکه حمل‌ونقل ریلی در بندر امام خمینی (ره) موقعیت مناسبی را برای ایجاد پایانه صادراتی مهیا کرده است. با توجه به نکات فوق‌الذکر پایانه صادراتی واقع در بندر امام خمینی (ره) از حیث مکان‌یابی یکی از مناسب‌ترین پایانه‌های صادراتی کشور می‌باشد و با توجه به امکانات موجود در محوطه بندر احداث مجدد گمرک، استاندارد و آتش‌نشانی و غیره در اجزای مدل لحاظ نگردیده است.

این پایانه به‌عنوان اولین پایانه صادراتی سیمان در اسفندماه ۱۳۸۵ مورد بهره‌برداری قرار گرفت. افزایش ظرفیت سیمان در این پایانه تکمیل گردیده و گسترش پایانه جهت صادرات کلیه مصالح ساختمانی در حال انجام می‌باشد. پایانه صادراتی بندر امام اولین طرح توسعه پایانه صادراتی در کشور می‌باشد. این پایانه صادراتی به‌طور کلی از سه بخش اصلی زیر تشکیل گردیده است:

۱. پایانه صادراتی سیمان (اسکله ۳۱)

ترمینال صادراتی سیمان با ظرفیت یک میلیون تن در سال ۱۳۸۵ احداث و به بهره‌برداری رسید. علاوه بر آن جهت امکان صادرات سایر مواد معدنی و پودری

تجهیزات جدیدی به مبلغ یک میلیارد ریال خریداری و در این اسکله نصب گردیده است. کل سرمایه‌گذاری صورت گرفته در این اسکله بیش از ۱۳۰ میلیارد ریال می‌باشد.

۲. پایانه صادراتی شن و ماسه و کلینگر (اسکله ۳۴)

این بخش از پایانه با قابلیت ۸۰۰ هزار تن شن و ماسه و کلینگر احداث گردیده است. شرکت پایانه احداث به‌عنوان مجری طرح در این اسکله به میزان ۴۰ میلیارد ریال سرمایه‌گذاری نموده است.

۳. پایانه صادرات سایر مصالح ساختمانی (قطعات ۵۳ و ۵۴)

این بخش از پایانه که در حال حاضر احداث نگردیده است توانایی صادرات ۲/۲ میلیون تن مصالح ساختمانی در سال را خواهد داشت. توسعه این بخش به‌عنوان بخش پشتیبانی پایانه در نظر گرفته شده است. مبلغ سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده جهت احداث بخش سوم پایانه ۱۵۴ میلیارد ریال می‌باشد. قطعات ۵۳ و ۵۴ به مساحت ۸۵,۷۲۵ مترمربع جهت توسعه پایانه در نظر گرفته شده‌اند.

وارداتی بودن بنادر کشور و تأکید بر گسترش و توسعه صادرات در برنامه‌های توسعه و سند چشم‌انداز کشور، احداث پایانه‌های صادراتی در بنادر کشور را ضروری می‌نماید. در حال حاضر پایانه صادراتی سیمان تنها اسکله تخصصی صادراتی بندر امام خمینی (ره) می‌باشد و با اجرایی نمودن طرح توسعه، قادر به صادرات تمام مصالح ساختمانی خواهد بود. عملیات تکمیل پایانه به مدت دو سال به طول خواهد انجامید و تا پایان سال ۱۳۸۸ به بهره‌برداری خواهد رسید.

۴-۴. کمک‌های بلاعوض و سایر حمایت‌های صورت گرفته

میزان کمک‌های بلاعوض دولتی در حوزه پایانه‌سازی تا ابتدای سال ۱۳۹۰ معادل ۵,۷۸۰ میلیون تومان بوده است. براساس آخرین اطلاعات موجود کل کمک‌های بلاعوض دولتی در قالب دستورالعمل مربوطه مبلغ ۷۵ میلیارد ریال می‌باشد. از این میزان پرداخت ۳۰ میلیارد ریال به پایانه گل و گیاه تنکابن پرداخت گردیده است و ۴۵ میلیارد به پایانه‌های گل و گیاه تهران.

این درحالی می‌باشد که با توجه به مصوبات سفرهای استانی این میزان پرداخت کمتر از ۱۰ درصد تعهدات دولت می‌باشد که خود بیانگر اجرایی نشدن مصوبات است. کلیه استان‌های کشور حداقل دارای یک پایانه صادراتی می‌باشند و با توجه به دستورالعمل‌های حمایتی موجود، حداقل تعهدی بالغ بر ۱,۰۰۰ میلیارد ریال را ایجاد می‌نماید.

حمایت‌های دولت از پایانه‌های صادراتی از تصویب کمک‌های بلاعوض به پایانه گل و گیاه تهران شروع گردید و پس از آغاز سفرهای استانی مصوبات قبلی هیئت وزیران عملاً لغو شد. در جریان سفرهای استانی و براساس مصوبات هیئت وزیران پرداخت ۱۰ درصد از هزینه‌های احداث پایانه به صورت بلاعوض پرداخت گردید اما پس از زیاد شدن مصوبات سفرهای استانی، سقف حمایت‌های دولتی در دستورالعمل حمایت از پایانه‌های صادراتی به ۳۰ میلیارد ریال برای هر پایانه صادراتی محدود گردید و درحال حاضر بسیاری از پایانه‌سازان فعال معتقدند که دستورالعمل مذکور نیز اجرایی نمی‌شود. درخصوص سایر روش‌های حمایتی نظیر

اختصاص زمین، نحوه تأمین مالی از شبکه بانکی، نحوه تعامل با سایر ارگان‌های دولتی نیز رویه قابل اعتمادی برای بخش خصوصی وجود ندارد. تغییر رویه‌های حمایتی و عدم اجرا نمودن دستورالعمل‌های موجود، نااطمینانی بخش خصوصی را در پی داشته است و مهمترین مشکل پیش روی پایانه‌های صادراتی کشور می‌باشد.

جدول ۴. پایانه‌های صادراتی که یارانه دریافت نموده‌اند

ردیف	پایانه	استان
۱	گل و گیاه تنکابن	مازندران
۲	گل و گیاه تهران	تهران
۳	گل و گیاه محلات	مرکزی
۴	گل و گیاه اصفهان	اصفهان
۵	محصولات کشاورزی اردبیل	اردبیل
۶	محصولات کشاورزی آذربایجان غربی	آذربایجان غربی
۷	محصولات کشاورزی فارس	فارس
۸	گل و گیاه دزفول	خوزستان

۵. پژوهش‌های صورت گرفته در این حوزه

رحمانیانی، مولود (۱۳۸۸): این پایان‌نامه در دانشگاه علامه طباطبایی با عنوان ارزیابی اقتصادی و مالی پایانه صادراتی محصولات کشاورزی استان کردستان و با هدف ارائه الگو برای راهنمایی بخش خصوصی صورت گرفته است. در این تحقیق

ارائه الگوی پایانه صادراتی محصولات کشاورزی با توجه به نیازهای داخلی و نمونه‌های خارجی ارائه شده است. در این تحقیق اشتغال‌زایی، ارزآوری و ارزش‌افزوده طرح به‌عنوان شاخص‌های اقتصادی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج تحقیق بیانگر توجیه مالی طرح - با فرض حمایت‌های دولتی و پتانسیل‌های صادراتی استان - می‌باشد و طرح از توجیه مالی برخوردار است اما ارزیابی اجتماعی صورت گرفته بیانگر نااطمینانی و ریسک بالای طرح از دیدگاه بخش خصوصی می‌باشد. بررسی سناریوهای مختلف بیانگر اهمیت نقش حمایت‌های دولتی در اجرایی نمودن این طرح می‌باشد.

قنبری، رحمانیانی (۱۳۸۷): این تحقیق با عنوان امکان‌سنجی و مکان‌یابی پایانه صادراتی محصولات کشاورزی در استان کردستان با هدف امکان‌سنجی ایجاد پایانه صادراتی از دیدگاه بخش خصوصی و مشکلات پیش رو صورت گرفته است و با استفاده از مدل AHP مکان بهینه ایجاد پایانه صادراتی را در استان کردستان تعیین کرده است. مکان‌یابی با در نظر گرفتن فاکتورهای نزدیکی به محل تولید، دسترسی به زیرساخت‌های حمل‌ونقل و نزدیکی صورت می‌گیرد. عملاً این پایانه صادراتی که از مصوبات دور اول سفرهای استانی دولت می‌باشد با توجه به عدم اطمینان بخش خصوصی از حمایت‌های دولتی، مورد حمایت بخش خصوصی قرار نگرفته است.

رحمانیانی، بهرامی (۱۳۸۷): این تحقیق شامل سه گزارش بررسی وضعیت موجود و آمایش پایانه‌های صادراتی در سازمان توسعه تجارت می‌باشد که عوامل مؤثر در تعیین مکان بهینه پایانه‌های صادراتی پیشنهاد شده است. در عمل مکان‌یابی

پایانه‌های صادراتی دستخوش تصمیمات دولت در سفرهای استانی بوده و تحقیقات صورت گرفته درخصوص مکان‌یابی پایانه‌های صادراتی با رویکردی ملی اجرایی نشده است.

دسترسی به زیرساخت‌های حمل‌ونقل، نزدیکی به محل محصولات صادراتی و فسادپذیری محصولات و تأثیر ایجاد پایانه در گروه هدف از مهمترین عوامل ذکر شده در این تحقیق می‌باشد. هر پایانه صادراتی به‌عنوان زیرساخت تخصصی حمل‌ونقل صادراتی، یک جزء از کل بوده و پایانه‌های صادراتی هم‌گروه از هم مجزا نمی‌باشند، لذا ایجاد هر پایانه بر سودآوری پایانه‌های مشابه تأثیر خواهد داشت و آمایش پایانه‌های صادراتی هم از دیدگاه منافع ملی و هم ایجاد هماهنگی بیشتر و رعایت فرآیندهای لازم بسیار حائز اهمیت می‌باشد و لازم است فاصله مناسب پایانه‌های صادراتی هم‌گروه با رویکرد منطقه‌ای تعیین شود.

سازمان توسعه تجارت (۱۳۸۶): این تحقیق با عنوان پروژه مکان‌یابی و عملکردهای پایانه صادراتی توسط شرکت کومش طرح صورت گرفت و به مکان‌یابی پایانه‌های صادراتی در کشور می‌پردازد. تحقیق به‌صورت مجزا برای پایانه‌های صادراتی عام و خاص صورت گرفت و ایجاد ۹ پایانه صادراتی عام و ۳۹ پایانه خاص را ضروری می‌داند. نتایج این تحقیق پس از مصوبات سفرهای استانی به‌دست آمد و با توجه به تناقض نتایج تحقیق با وضعیت موجود پایانه‌های در دست احداث و مصوبات سفرهای استانی، در عمل مورد توجه قرار نگرفت.

علیرغم هزینه‌های مدیریتی صورت گرفته در این حوزه، تحقیقات محدودی در

این حوزه صورت گرفته است و هیچ تحقیقی درخصوص عارضه‌یابی و ارائه راهکار مناسب در کشور صورت نگرفته است.

۶. مشکلات و موانع پیش‌رو از دیدگاه بخش خصوصی

علیرغم گذشت بیش از پنج‌سال از تصویب اولین مصوبه حمایتی از پایانه‌های گل و گیاه کشور، به‌دلیل مشکلات موجود هیچ‌کدام از پایانه‌های صادراتی کشور به بهره‌برداری نهایی نرسیده‌اند. لذا ضروری است موانع پیش‌رو مورد ارزیابی قرار گرفته و راهکار مناسب ارائه گردد. با توجه به نظرسنجی صورت گرفته از کارشناسان و پایانه‌سازان، مهمترین موانع و مشکلات پیش‌رو در این حوزه عبارتند از:

- اعمال رویه‌های مختلف حمایتی در هر استان،
- نااطمینانی بخش خصوصی به حمایت‌های دولتی،
- ناآشنایی بخش خصوصی با کارکرد پایانه‌های صادراتی،
- نبود رویکرد ملی و فرا استانی در جانمایی پایانه‌های هم‌گروه،
- تعدد مصوبات سفرهای استانی و بالا بودن حجم حمایتی مورد نیاز،
- تحریم‌های اقتصادی و نااطمینانی بخش خصوصی به شرایط آتی،
- ممنوعیت صادرات برخی از کالاها و نبود رویکرد مشخص درخصوص پایانه‌ها در شرایط مشابه.

جمع‌بندی و پیشنهادات

پایانه‌های صادراتی جدیدترین مدل توسعه صادرات در کشور می‌باشد که از سال ۱۳۸۵ با حمایت از پایانه‌های صادراتی گل و گیاه آغاز شد. در حال حاضر ۲۹ استان کشور دارای مصوبه هیئت دولت جهت احداث پایانه صادراتی می‌باشند که از این میان ۱۹ پایانه صادراتی دارای مجوز از سازمان توسعه تجارت بوده و تاکنون هیچ‌کدام به بهره‌برداری نهایی نرسیده است. سازمان توسعه تجارت به‌عنوان نهاد تخصصی حمایت از پایانه‌های صادراتی کشور حمایت‌های دولتی را در قالب «دستورالعمل حمایت از پایانه‌های صادراتی کشور» انجام می‌دهد. جهت رفع موانع موجود راهکارهای زیر پیشنهاد می‌گردد:

- تمرکز بر حمایت پایانه‌های موجود و توقف مصوبات جدید تا زمان رفع مشکلات جاری،
 - رفع موانع صدور مجوزهای محلی با رویکرد یکسان و هماهنگ،
 - تجمیع مصوبات هم‌گروه در استان‌های هم‌جوار و اعمال دیدگاه ملی در این حوزه،
 - تعیین دستورالعمل و شیوه‌نامه حمایت‌ها جهت ایجاد اطمینان در بخش خصوصی،
 - اولویت‌بندی مجدد پایانه‌های صادراتی با توجه به تحولات اخیر در خصوص تجارت کشور.
- نظر به اهمیت نقش نظارتی مجلس لازم است تحقیقاتی جهت تعیین و تدوین رویه نظارتی کارآمد بر روند اجرایی شدن این طرح‌های ملی و ایفای به‌موقع تعهدات

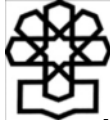

دولت در قبال پایانه‌سازان انجام گیرد.

همچنین با توجه به پراکندگی جغرافیایی و گستردگی مطالب لازم است گزارش تکمیلی با هدف نظرسنجی کامل‌تر از بخش خصوصی و به‌ویژه پایانه‌سازان در این خصوص صورت گیرد.

منابع و مأخذ

۱. رحمانیانی، مولود. ارزیابی اقتصادی و مالی پایانه صادراتی محصولات صادراتی استان کردستان، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳۸۸.
۲. مشاوران کومش طرح، شناسایی عملکردها، معرفی و مکان‌یابی پایانه‌های کشور سازمان توسعه تجارت ایران، ۱۳۸۶.
۳. قنبری و رحمانیانی. امکان‌سنجی و مکان‌یابی پایانه صادراتی محصولات کشاورزی استان کردستان، سازمان بازرگانی استان کردستان، ۱۳۸۶.
۴. بهرامی، غلامرضا و مولود رحمانیانی. وضعیت موجود و آمایش پایانه‌های صادراتی، سازمان توسعه تجارت ایران، ۱۳۸۶.
5. www.beheshtepars.com
6. Pitam Chandra, Role of Terminal Marketing in Fresh Fruit Export, Indian Council of Agricultural Research, New Delhi, 2005.
7. Anonymous, Detailed Project Report on Development of Modern Terminal Market for Fruits and Vegetables at Rai by National Institute of Agricultural Marketing (NIAM).
8. Anonymous, Detailed Project Report on Development of Modern Terminal Market for Fruits and Vegetables at Chandigarh, National Institute of Agricultural Marketing (NIAM).
9. Operational Guidelines for Setting up of Terminal Market Complex (NIAM), 2006.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۹۲۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی وضعیت موجود پایانه‌های صادراتی (مصوبات سفرهای استانی هیئت دولت)

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین: مولود رحمانیانی

ناظر علمی: فتح‌اله تاری

متقاضی: معاونت اقتصادی

ویراستار تخصصی: حسین هرورانی

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. پایانه صادراتی عام

۲. پایانه صادراتی تخصصی

۳. کارگو

۴. صادرات غیرنفتی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱/۲۷